

АДМІНІСТРАТИВНИЙ ТА ДЕРЖАВНИЙ ПРИМУС: ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ

ADMINISTRATIVE AND STATE COERCION: GENERAL THEORETICAL ANALYSIS

Калашник Д.В., студентка II курсу факультету прокуратури
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Калмиков М.Р., студент II курсу факультету прокуратури
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Шліхта О.М., студентка II курсу факультету прокуратури
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Статтю присвячено комплексному, системному науковому аналізу правових підстав та порядку застосування заходів адміністративного примусу. У статті досліджено поняття адміністративного примусу як одного із видів державного примусу. Проаналізовано юридичні ознаки адміністративного примусу. Авторами визначено, що адміністративний примус застосовується уповноваженими на те суб'єктами владних повноважень відносно фізичних та юридичних осіб з метою попередження, припинення правопорушень і застосування заходів відповідальності до винних в їх учиненні.

Привертається увага до актуальних проблем визначення поняття та юридичного змісту адміністративного примусу. Відзначається ряд недоліків законодавства з досліджуваної теми. Зокрема, у діючих нормативно-правових актах не лише відсутнє поняття та ознаки адміністративного примусу, але й не описано форми його реалізації, а так само відсутні зміст і юридичні наслідки застосування. Проведене дослідження направлене на виявлення проблем правового регулювання у сфері застосування заходів адміністративного примусу та пошуку напрямів підвищення ефективності таких заходів.

У статті зазначена класифікація заходів адміністративного примусу за різними критеріями: строком дії, залежно від мети і підстав застосування, характеру дії, з урахуванням цільового призначення, способу правоохоронного впливу на суспільні відносини та правових наслідків такого впливу. Традиційно адміністративний примус подіють на три групи: адміністративно-попереджувальні заходи, заходи адміністративного припинення, адміністративні стягнення.

Авторами висвітлено особливості, призначення, співвідношення адміністративно-запобіжних заходів з іншими видами примусу. Дані заходи передбачають застосування у випадках, прямо встановлених законом, обмежень до громадян та організацій, і в цьому проявляється їх примусовий характер, хоча правопорушення в цьому випадку не вчиняється. Наведені приклади найпоширеніших адміністративно-запобіжних заходів.

Проаналізовано існуючі у чинному законодавстві заходи адміністративного припинення та проведено їх систематизацію. Проаналізовано наукові думки щодо класифікації заходів адміністративного припинення, на підставі чого встановлено поділ заходів адміністративного припинення на такі, що мають характер адміністративних санкцій та такі, що не мають такого характеру. Сформульовано низку характерних ознак обох видів заходів адміністративного припинення.

Ключові слова: адміністративний примус, державний примус, адміністративно-запобіжні заходи, заходи адміністративного припинення.

The article deals with the complex, systematic scientific analysis of the legal basis and the application of administrative coercion. The article examines the concept of administrative coercion as one of the types of state law enforcement. The authors determine that administrative coercion is used by the authorities authorized by the subjects of power in relation to individuals and legal entities for the purpose of prevention, termination of offenses and application of measures of responsibility to the perpetrators in their execution.

Draws attention to the topical issues of defining the concept and legal content of administrative coercion. The article notes a number of shortcomings in the legislation on this issue. In particular, the current legal norms not only lack the concept and signs of administrative coercion, but also do not describe the forms of its implementation, as well as lack the content and legal consequences of their application. Reveals the special place administrative sanctions in state management activities, as a method of influence on improper behavior of citizens. The study is aimed at identifying problems of legal regulation in the field of administrative coercion and finding ways to improve the effectiveness of such measures.

The article specifies the classification of administrative coercive measures according to different criteria: duration, depending on the purpose and reasons for use, nature of the action, depending on the purpose, how law enforcement can influence public relations and the legal consequences of such an impact. Traditionally, administrative coercion has been applied in three groups: preventive administrative measures, administrative termination measures, administrative sanctions.

Peculiarities of appointment the ratio of administrative and preventive measures with other types of specified term. These measures provide for the application in cases expressly established by law of restrictions of citizens and organizations, and this manifests their coercive nature, although the offence is not committed. Examples of the most common administrative and preventive measures are given.

The existing measures of administrative termination in the current legislation have been analyzed and their systematization has been carried out. Scientific opinions on the classification of measures of administrative termination are analyzed. According to this analysis the authors it was the relationship the following differentiation of the measures of the administrative termination: the measures which have the nature of the administrative sanctions and the measures which don't have this nature. It was formulated a number of characteristic features of both types of measures of the administrative termination.

Key words: administrative coercion, state coercion, administrative-preventive measures, measures of administrative suppression.

Постановка проблеми. Адміністративний примус є одним із методів публічного адміністрування. На сьогодні, питання адміністративного примусу є предметом дослідження багатьох вчених. За відсутності домінуючих, владних інструментів управлінської діяльності в суспільстві пануватимуть хаос, безвладдя і самоправство. Адміністративний примус має за мету охороняти, забезпечувати розвиток і зміцнення управлінських відносин, викорі-

нення правопорушень, усунення їх наслідків, які можуть завдати шкоди суспільним або державним інтересам. Адміністративний примус належить до одних із найжорстокіших засобів впливу. Особлива увага до такого методу публічного адміністрування обґрунтовується різноманітністю завдань, на виконання яких він спрямовує свою дію.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремим аспектам теоретичного обґрунтування понять державного

та адміністративного примусу, особливостям останнього присвятили свої праці такі науковці, як-от: В.Б. Авер'янов [20], С.М. Алфьоров [7], Ю.П. Битяк [2; 8], М.М. Бурбика [5], В.М. Гарашук [2], Н.В. Гришина [13], І.П. Голосніченко [4], С.Л. Дембіцька [6], М.Ф. Золотарьова [4], В.В. Зуй [8], Т.О. Коломоєць [10], А.Т. Комзюк [8], В.В. Новікова [12], В.М. Павліченко [18], О.А. Павлюх [9], Л.І. Сопільник [12], Є.В. Устименко [19] та ін. Проте, характеристика відповідних заходів здійснена без урахування значного масиву актів адміністративного законодавства і особливо тих, що створені в останні роки. Саме цим і зумовлена актуальність дослідження окресленої теми.

Мета статті – дослідити питання розмежування державного та адміністративного примусу, вказати ключові дефініції за темою роботи. Висвітлити проблематику теми статті. На підставі системного аналізу наукових праць та норм законодавства, визначити критерії класифікації, ознаки, особливості заходів адміністративного примусу. Дослідження теоретичних основ адміністративно-запобіжних заходів та заходів припинення правопорушень

Виклад основного матеріалу дослідження. Досліджуючи сутність адміністративного примусу, необхідно зазначити, що на сьогодні в науковій доктрині відсутній єдиний підхід до визначення останнього. Так, одні пропонують розуміти адміністративний примус як певний інструмент, за допомогою якого забезпечується охорона правопорядку у сфері державного управління. Це Г.Г. Забарний, Р.А. Калюжний, О.В. Терещук, В.К. Шкарупа. Крім того, вказані науковці наголошують на каральній ролі примусу, що полягає у психічному, матеріальному або фізичному впливі на свідомість і поведінку людей [1, с. 140]. Інакше кажучи, адмінпримус так би мовити чинить перешкоди волі людей. При цьому, автори зазначають, якщо певний прояв волі сам виявляється перешкодою до неї (тобто є невинуватим), примус, спрямований проти такого застосування, буває виправданим. Деяко схожим є підхід Л.Л. Попова, який наголошує, що адмінпримус є методом державного впливу на свідомість та поведінку особи, яка вчинила адміністративний проступок [3, с. 40]. Інші науковці (І.П. Голосніченко, М.Ф. Стахурський, Н.І. Золотарьова) вважають, що адміністративний примус – це «метод вольового забезпечення відповідно правовій нормі поведінки громадян, посадових та юридичних осіб за допомогою застосування заходів впливу, врегульованих адміністративно-правовими нормами, з метою досягнення відповідного порядку» [4, с. 68].

У свою чергу В.М. Гарашук, О.В. Дьяченко та ін. визначають адміністративний примус як «систему засобів психологічного або фізичного впливу на свідомість і поведінку людей з метою досягнення чіткого виконання встановлених обов'язків, розвитку суспільних відносин у межах закону, забезпечення правопорядку й законності» [2, с. 164].

Системний аналіз наукових розробок вказаних авторів дозволяє зробити висновок, що адміністративний примус є особливим видом державно-правового примусу, сукупністю нормативно закріплених методів фізичного або психологічного впливу уповноважених державних органів чи громадських організацій на фізичних та юридичних осіб у вигляді обмежень їх прав, свобод та інтересів у разі вчинення такими особами протиправних діянь [5]. Зважаючи на те, що адміністративний примус є одним із видів державного примусу, першому притаманні всі ознаки останнього: це правозастосовна діяльність, яка направлена на охорону правопорядку; реалізація примусового впливу в рамках охоронних правовідносин тощо [6, с. 255]. Поряд із цим, до особливостей адміністративного примусу належать такі:

– використовується в публічному адмініструванні для охорони суспільних відносин, що виникають у цій сфері;

– механізм правового регулювання адмінпримусу встановлює підстави і порядок застосування відповідних примусових заходів;

– порядок застосування примусових заходів регулюється, як правило, нормами адміністративного права, що включають в себе норми адміністративного законодавства або адміністративно-правові норми актів виконавчих і розпорядчих органів;

– офіційний, державно-владний характер, застосування його здійснюється лише від імені держави уповноваженими органами та їх посадовими особами у процесі реалізації ними державно-владних повноважень, звідси й виникає відповідний характер примусової діяльності;

– відсутність службового підпорядкування між суб'єктами застосування адміністративно-примусових заходів (активними учасниками) та особами, щодо яких здійснюється застосування зазначених заходів (їх можна назвати пасивними учасниками відповідних правовідносин, оскільки саме їх поведінка є об'єктом певного впливу);

– адміністративний примус використовується для: запобігання вчиненню правопорушень; припинення адміністративних проступків; притягнення до адміністративної відповідальності [7, с. 69].

– наявність спеціальних юридико-фактичних підстав застосування. Ця ознака є характерною лише для цього виду державно-правового примусу. З цього приводу є слушною теза М.М. Бурбики: «для будь-яких інших видів державно-примусової діяльності єдиною юридико-фактичною підставою є протиправне діяння, і за його відсутності не має взагалі правових підстав для застосування державного примусу. У свою чергу, адміністративно-примусові заходи можуть застосовуватися як при вчиненні протиправних діянь, так і при настанні особливих умов, передбачених у законодавстві (епідемії, епізоотії, стихійних лих, катастроф техногенного характеру та інших надзвичайних обставин), коли відповідні заходи використовуються з метою попередження виникнення шкідливих (небезпечних) наслідків, їх локалізації, а також для профілактики протиправних діянь» [5].

Під час дослідження окресленої теми вбачається, що з причини відсутності в Україні нормативно-правового акту, який би містив норму-дефініцію адміністративного примусу та закріплював систему його заходів, на сьогодні склалася ситуація, при якій відсутній єдиний підхід як до визначення адміністративного примусу, так і до класифікації заходів (методів) останнього. Розглянемо доктринальні підходи до класифікації заходів адмінпримусу. Так, розглядаючи адміністративний примус як систему засобів психологічного або фізичного впливу на свідомість і поведінку людей, логічним буде поділ на адміністративно-примусові заходи фізичного характеру та адміністративно-правові заходи психічного (психологічного) характеру [8, с. 14].

Окрім вказаної класифікації, в науковій доктрині існує й інша класифікація заходів адміністративного примусу. Зокрема, *за строком дії* останні поділяються на: 1) ті, що застосовуються шляхом виконання певних разових дій і не пов'язані зі строком; 2) ті, що характеризуються тривалістю дії. Залежно від *особи, щодо якої здійснюється застосування (об'єкту впливу)*: 1) заходи, які застосовуються до фізичних осіб; 2) ті, які застосовуються до юридичних осіб; 3) змішані. В залежності від *безпосередньої мети застосування* заходи адміністративного примусу поділяються на: 1) адміністративні стягнення; 2) заходи адміністративного припинення; 3) адміністративно-відновлювальні заходи [9, с. 263–268].

Інші вчені залежно від *мети застосування* адміністративно-правової норми, виділяють: 1) адміністративні стягнення (використовуються для покарання особи); 2) заходи адміністративного припинення (використовуються для

припинення відповідного правопорушення); 3) заходи процесуального примусу, які забезпечують можливість визначення факту правопорушення, встановлення особи правопорушника, збирання необхідних даних про адміністративний проступок і складання відповідних процесуальних документів; 4) відновлювальні заходи для поновлення правопорядку; 5) заходи адміністративно-примусові (мета – припинення правопорушень) [10].

Інші науковці всі заходи адміністративного примусу поділяють на: 1) заходи відповідальності (заходи стягнення); 2) заходи захисту (заходи, що мають запобіжне призначення).

На думку С.Т. Гончарука класифікувати заходи адміністративного примусу слід з урахуванням *цільового призначення, способу правоохоронного впливу на суспільні відносини та правових наслідків такого впливу*. Враховуючи це до першої групи адміністративно-примусових заходів слід віднести заходи попередження і виявлення правопорушень, а також забезпечення громадської безпеки; до другої – заходи припинення і адміністративно-процесуального забезпечення; третя – заходи адміністративного стягнення і відновлення [12, с. 154].

Заслужує на увагу позиція Т.О. Коломоєць, яка систему заходів адміністративно-правового примусу класифікує за кількома критеріями в декілька етапів. Спочатку, залежно від *підстав застосування*, авторка виділяє дві підсистеми однорідних заходів: заходи, пов'язані з протиправними діяннями, та заходи, застосування яких не пов'язане із протиправними діями (запобіжні заходи). Далі, обравши критерієм безпосередньо *мету застосування*, заходи, пов'язані з протиправними діяннями, вона поділяє на (1) адміністративні стягнення та (2) заходи адміністративного припинення, а примусові заходи, не пов'язані із протиправними діями, – на (1) такі, що пов'язані з надзвичайними ситуаціями та (2) запобіжні заходи. І нарешті, заходи адміністративного припинення *залежно від характеру дії* поділяє на (1) відновлювальні, (2) забезпечувальні і власне (3) заходи припинення [11, с. 20].

На нашу думку, систему заходів адмінпримусу слід класифікувати з урахуванням цільового призначення, способу правоохоронного впливу на суспільні відносини та правових наслідків такого впливу:

1) адміністративно-попереджувальні заходи (перевірка документів, огляд, внесення подання про усунення причин правопорушень тощо);

2) заходи адміністративного припинення (адміністративне затримання, вилучення речей та документів, примусове лікування, відсторонення від керування тощо);

3) адміністративні стягнення (попередження, штраф, позбавлення спеціального права, адміністративний арешт тощо).

У системі заходів адміністративного примусу значну роль у гарантуванні правопорядку та громадської безпеки відіграють **адміністративно-запобіжні заходи**, метою яких є профілактика правопорушень. Під адміністративно-запобіжними заходами в науковій літературі прийнято розуміти визначені нормами адміністративного права способи офіційного фізичного або психологічного впливу уповноважених державних органів, а у деяких випадках і громадських організацій, на фізичних та юридичних осіб у вигляді особистих, майнових, організаційних обмежень їх прав, свобод та інтересів задля попередження, виявлення протиправних діянь, забезпечення громадського порядку та громадської безпеки, попередження та локалізації наслідків надзвичайних ситуацій [5]. Адміністративно-запобіжні заходи передбачають застосування у випадках, прямо встановлених законом, обмежень до громадян та організацій, і в цьому проявляється їх примусовий характер, хоча правопорушення в цьому випадку не вчиняється.

Адміністративно-запобіжним заходам властиві певні особливості, які характеризують їх місце в єдиній системі

заходів адміністративного примусу. Такими особливостями є те, що вони (а) застосовуються за умови відсутності протиправного діяння; (б) застосовуються з метою попередження, виявлення протиправних діянь, забезпечення громадського порядку та громадської безпеки, а також попередження надзвичайних ситуацій [5]. Розглянемо більш детально деякі види заходів адміністративного попередження.

До найпоширеніших адміністративно-запобіжних заходів можна віднести:

I. Перевірка документів. Відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» поліція може застосовувати, серед інших, такий превентивний захід, як перевірка документів особи (ст. 31) [14]. При цьому, поліцейський має право вимагати в особи пред'явлення нею документів, що посвідчують особу, та/або документів, що підтверджують відповідне право особи, у визначених законом випадках (ст. 32).

II. Обмеження прав громадян, пов'язаних зі станом здоров'я (примусовий медичний огляд або примусова госпіталізація; проведення карантинних заходів; усунення осіб, які є носіями збудників інфекційних захворювань, небезпечних для населення, від роботи та іншої діяльності, яка може сприяти поширенню інфекційних хвороб; обов'язкові медичні огляди; профілактичні щеплення тощо). Відповідно до ст. 9 Закону України про охорону здоров'я застосування запобіжних заходів до особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного характеру або вирішувалося питання про їх застосування, примусових заходів медичного характеру стосовно осіб, які вчинили суспільно небезпечні діяння, примусового лікування до осіб, які вчинили кримінальні правопорушення та мають хворобу, що становить небезпеку для здоров'я інших осіб, обмеження прав інших громадян у вигляді примусового лікування, примусової госпіталізації або у зв'язку із встановленням карантину допускаються виключно з підстав і в порядку, передбачених законом [15].

Зокрема, згідно Закону України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» особи, хворі на особливо небезпечні інфекційні хвороби, в разі відмови від госпіталізації підлягають примусовому стаціонарному лікуванню, а носії збудників зазначених хвороб та особи, які мали контакт з такими хворими, обов'язковому медичному нагляду і карантину у встановленому порядку (ст. 28) [16].

III. Поверхнева перевірка Відповідно до ст. 34 Закону України «Про національну поліцію» поверхнева перевірка як превентивний поліцейський захід є здійсненням візуального огляду особи, проведенням по поверхні вбрання особи рукою, спеціальним приладом або засобом, візуальним оглядом речі або транспортного засобу.

IV. Внесення подання про усунення причин і умов, які сприяють вчиненню правопорушень. Відповідно до ст. 282 КУпАП орган (посадова особа), який розглядає справу, встановивши причини та умови, що сприяли вчиненню адміністративного правопорушення, вносить у відповідний державний орган чи орган місцевого самоврядування, громадську організацію або посадовій особі пропозиції про вжиття заходів щодо усунення цих причин та умов. Про вжиті заходи протягом місяця з дня надходження пропозиції повинно бути повідомлено орган (посадову особу), який вніс пропозицію.

V. Обмеження руху транспорту і пішоходів на окремих ділянках вулиць і автомобільних шляхів. Згідно ст. 26 Закону України «Про дорожній рух», посадові особи, які відповідають за будівництво, реконструкцію, ремонт, експлуатацію та облаштування автомобільних доріг, вулиць та залізничних переїздів, мостів, шляхопроводів, інших споруд, зобов'язані при виникненні умов, що створюють загрозу безпеці дорожнього руху, здійснювати заходи для своєчасної заборони або обмеження руху, а також відновлення безпечних умов для руху [17].

Окрему увагу слід приділити дослідженню **заходів припинення правопорушень**. Чинне українське законодавство не містить визначення заходів адміністративного припинення так само, як і їх класифікації. Незважаючи на відсутність терміну «заходи адміністративного припинення» в нормативних актах, Закон України «Про Національну поліцію» припинення виявлених кримінальних та адміністративних правопорушень відносить до основних повноважень поліції. Традиційно, в доктрині адміністративного права під заходами адміністративного припинення прийнято розуміти заходи, метою яких є припинення (переривання) відповідної ймовірно протиправної ситуації (поведінки). Ці заходи не передбачають своєю метою покарання особи порушника [5]. Навпаки, вони застосовуються в теперішньому часі та здатні самостійно й оперативно примусово переривати правопорушення [18, с. 65].

Щодо видів заходів адміністративного припинення, то Є.В. Устименко пропонує їх поділити на такі, що мають характер санкцій, і такі, що не мають характеру санкцій. При цьому, до тих, що не мають характеру санкцій, на думку науковця слід відносити усі заходи, що застосовуються стосовно осіб, діяльність щодо їх застосування не потребує процесуальної форми та документального оформлення рішення про застосування. У свою чергу, до тих, що мають характер санкцій, належать заходи адміністративного припинення, які мають тривалий у часі характер та здійснюються із дотриманням процесуальної форми і супроводжуються прийняттям уповноваженим органом рішення про їх застосування у документальній формі [19, с. 163].

Іншої точки зору притримується А.Т. Комзюк, який пропонує заходи адміністративного припинення поділити за характером сфери застосування на заходи загального і спеціального призначення, а перші, залежно від мети застосування, ще й на самостійні (оперативні) і допоміжні [20].

До заходів загального призначення слід віднести заходи, які застосовуються широким колом суб'єктами у повсякденному житті. При цьому:

а) самостійні (оперативні) заходи адміністративного припинення застосовуються з метою забезпечення оперативного вирішення поставлених завдань (наприклад, вимога припинити протиправну поведінку; зупинка транспортних засобів тощо);

б) допоміжні заходи спрямовані на створення необхідних умов для притягнення винної особи до адміністративної відповідальності (доставлення порушника в поліцію; адміністративне затримання, яке застосовується уповноваженими органами на визначений строк за вчинення адміністративних правопорушень, передбачених в ст. 262 КпАП тощо).

Що стосується заходів адміністративного припинення спеціального призначення, то до них можна віднести заходи, процедура застосування яких відрізняється певною специфікою (невідкладна потреба застосування для припинення протиправних дій, небезпечних для життя і здоров'я людей), коли застосування інших заходів не дало бажаних результатів, і з конкретно спрямованістю

цих заходів на особу порушника, завдання йому певної фізичної шкоди і навіть із можливістю позбавлення його життя. Їх особливість полягає в наступному:

- екстраординарний характер;
- їх застосуванню передують попередження про намір. Відповідно до Закону «Про Національну поліцію» поліцейський зобов'язаний заздалегідь попередити особу про застосування фізичної сили, спеціальних засобів і вогнепальної зброї і надати їй достатньо часу для виконання законної вимоги, крім випадку, коли зволікання може спричинити посягання на життя і здоров'я особи чи та/або поліцейського або інші тяжкі наслідки, або в ситуації, що склалася, таке попередження є невинуватим або неможливим;
- їх застосування є прерогативою спеціалізованих державних органів;
- застосування інших заходів примусу не дало бажаних результатів;
- спрямованість заходів безпосередньо на особу порушника із можливістю завдання йому шкоди, в тому числі й позбавлення життя.

Висновки та перспективи. На підставі системного аналізу наукових досліджень можна зробити такі висновки:

Адміністративний примус – це один з видів державного примусу. Він характеризується всіма ознаками, притаманними державному примусу, а саме: правозастосовна діяльність, направлена на охорону правопорядку; реалізація примусового впливу в рамках охоронних правовідносин тощо.

Адміністративний примус характеризується низкою характерних ознак, притаманних саме йому. Перш за все, адміністративний примус відрізняється від інших видів державного примусу тим, що його заходи можуть застосовуватися як при вчиненні протиправних діянь, так і при настанні особливих умов, передбачених законодавством, коли відповідні заходи використовуються з метою попередження виникнення шкідливих наслідків, їх локалізації, а також для профілактики протиправних діянь.

Відсутність нормативного закріплення терміну «адміністративний примус», чіткого та вичерпного переліку його заходів обумовлюють необхідність легального визначення адміністративного примусу та системи його заходів.

В науковій літературі існують різні думки щодо класифікації заходів адміністративного примусу, але традиційно систему цих заходів поділяють на: адміністративно-попереджувальні заходи; заходи адміністративного припинення; адміністративні стягнення.

Використання адміністративно-запобіжних заходів не пов'язане із вчиненням неправомірних дій. Їм притаманний профілактичний характер, що не виключає їх здійснення в примусовому порядку, оскільки небезпека, якій вони протидіють, загрожує фізичній особі, суспільству чи державі.

Під заходами адміністративного припинення прийнято розуміти заходи, спрямовані на припинення відповідної ситуації, встановлення особи порушника, забезпечення у подальшому з'ясування всіх обставин справи й застосування до порушника адміністративного стягнення. Заходи поділяються на самостійні та допоміжні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Забарний Г.Г., Калюжний Р.А., Терещук О.В., Шкарупа В.К. Адміністративне право України : посіб. для підготовки до іспитів. К. : Вид. Паливода А. В. 2001. 194 с.
2. Адміністративне право України : підручник Ю. П. Битяк, В.М. Гарашук, О.В. Дьяченко та ін.; ред. Ю.П. Битяка. К. : Юрінком Інтер. 2006. 528 с.
3. Попов Л. Л., Шергин А. П. Классификация мер административного принуждения. *Известия вузов. Правоведение*. 1970. № 5. С. 40–49.
4. Голосніченко І. П., Стахурський М. Ф., Золотарьова Н. І. Адміністративне право України: основні поняття : навч. посіб. / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. І. П. Голосніченка. К.: ГАН. 2005. 232 с.
5. Адміністративне право України : навчальний посібник М. М. Бурбіка, А. В. Солонар, К. Д. Янішевська. Суми : видавничо-виробниче підприємство «Мрія-1». 2015. 358 с.
6. Дембіцька С.Л. Державний та адміністративний примус: загальнотеоретичні поняття та ознаки С.Л. Дембіцька. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Юридичні науки. 2016. № 845. С. 250–256.

7. Алфьоров С.М., Ващенко С.В., Долгополова М.М., Купін А.П. Адміністративне право. Загальна частина : навч. посіб. К.: Центр учбової літератури. 2011. 216 с.
8. Битяк Ю. П. Переконання і примус у державному управлінні : конспект лекцій. Ю. П. Битяк, В. В. Зуй, А. Т. Комзюк. Х. : Укр. юрид. акад. 1994. 120 с.
9. Павлюх О.А. Правова природа адміністративного примусу та його місце в діяльності органів Державної податкової служби України О.А. Павлюх. *Держава і право*. 2010. № 48. С. 263–268.
10. Адміністративне право України : підручник / за заг.ред. д.ю.н., проф. Т.О. Коломоєць. Київ : Істина. 2008. 457 с.
11. Коломоєць Т.О. Адміністративний примус у публічному праві України: теорія, досвід, та практика реалізації : моногр. *Коломоєць Т.О. Запоріжжя : Поліграф*. 2004. 404 с.
12. Сопільник Л. І., Новікова В. В. До питання класифікації заходів адміністративного примусу Л. І. Сопільник, В. В. Новіков. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2009. Вип. 3. С. 152–158.
13. Гришина Н. В. Сутність адміністративно-запобіжних заходів, їх місце в системі адміністративного примусу. Н. В. Гришина. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Право*. 2014. № 1137. Вип. 18. С. 90–93.
14. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40–41. Ст. 379.
15. Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19.11.1992 р. № 2801-XI. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 4. Ст. 19 (із змінами).
16. Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення : Закон України від 24.02.1994 № 4004-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 27. Ст. 218.
17. Про дорожній рух : Закон України від 30.06.1993 № 3353-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 31. Ст. 338.
18. Павліченко В. М. *Поняття та види заходів адміністративного припинення адміністративних правопорушень* В. М. Павліченко. *Право і безпека*. 2012. № 2 (44). С. 128.
19. Устименко Є. В. Систематизація заходів адміністративного припинення. *Часопис Київського університету права*. 2015. № 3. С. 160–163.
20. Адміністративне право України. Академічний курс: підручник: у 2-х т. : Том 1. Загальна частина / ред. колегія: В. Б. Авер'янов (голова). К. : Юридична думка. 2004. 584 с.